

Podle § 938 obč. zák. je smlouva darovací smlouva, kterou se někomu bezplatně přenechá věc. Podstatným znakem darovací smlouvy je tedy její bezúplatnost, naproti tomu nezáleží na tom, zda bylo jejím podnětem, aby byl někdo obohacen, či nějaký jiný podnět. Nižší soudy pokládají smlouvu za úplatnou, protože žalobkyně měla se čtvrtinou nemovitostí převzítí poměrnou část hypotekárních dluhů ve výši 7500 Kč. Toto břemeno zmenšuje sice cenu oné čtvrtiny nemovitostí, kterou chtěla žalovaná žalobkyni postoupiti, není však úplatou ve smyslu §§ 938, 917 a 921 obč. zák. Podle těchto předpisů lze rozumět úplatou jen statky a práce, které se navzájem plní ze jmění spolusmluvníka. Hypotekární dluh, který podle §§ 443 a 1409 obč. zák. musí každý nabyvatel nemovitosti již podle zákona převzítí spolu s nemovitostí, není vzájemnou hodnotou, poskytovanou ze jmění nabyvatelova, a není proto úplatou. Že pouhé převzetí dluhu nečiní takovou smlouvu nutně ani smlouvou smíšenou, dílem úplatnou, dílem bezúplatnou, plyne z § 944 obč. zák., který připouští darování celého jmění, tedy souhrnu majetkových práv a závazků. Tyto zásady vyslovil nejvyšší soud již v rozhodnutí čís. 2765 Sb. n. s., na které dovolání právem poukazuje.

Podle toho, co uvedeno, nelze tedy spornou smlouvu, v níž se žalobkyně nezavázala k žádnému vzájemnému plnění ze svého jmění, považovati za smlouvu úplatnou. Jde vpravdě o smlouvu darovací bez skutečného odevzdání, jejíž platnost je podle § 1 zákona ze dne 25. července 1871, čís. 76 ř. z. podmíněna zřízením notářského spisu. Ježto však v souzeném případě takový spis nebyl zřízen, je smlouva, jejíž splnění se žalobkyně domáhá, neplatná.«

Dr. Harsa k tomu podotýká, že toto rozhodnutí odporuje úplně dřívější judikatuře, zejména Vážný č. 10.067, v němž nejvyšší soud připustil, že jde o smíšené darování jen tehdy, je-li hodnota převáděné věci vyšší než hodnota hypotekárních dluhů, kdežto převzetí hypotekárních dluhů že je úplatou, a v jehož důvodech uvedl:

»Ale jinak se věc má s povinností, zaplatiti a zúrokovati spořitelní dluh. Tu nešlo jen o břemeno, které na darované nemovitosti vázlo, muselo býti obdarovanou převzato a zmenšovalo jen cenu nemovitosti a daru. Tu šlo o samostatný závazek obdarované, o jehož splnění mohla býti žalobcem (§§ 1404 a násl.

obč. zák.), po případě i spořitelnou (§ 881 obč. zák.) žalována. Převzetím tohoto závazku zmenšil se zvýšením jejích dluhů stav jmění obdarované bez ohledu k tomu, co darem nabyta. Žalovaná jako nabyvatelka darovaného jmění poskytla takto určitou vzájemnou hodnotu ze svého jmění, neboť převzatý závazek by trval dále, i kdyby žalovaná vlastnictví k nemovitosti jím zatížené pozbyla jakýmkoli způsobem, zejména i po zrušení darovací smlouvy. Jde o tak zvanou smlouvu smíšenou.«

Že rozhodnutí Vážný č. 2765 bylo ojedinělé a nikdo se jím neřídil, jest zřejmé také z cit. rozh. čís. 10.068. Jestliže nyní rozh. z 31. října 1936 takřka doslova cituje výklad rozh. Vážný č. 2765 o tom, co je »úplata« a zastává názor, že převzetí dluhu (tedy i osobního závazku) není úplatou, pak jde zřejmě o názor opět ojedinělý.

Ministerstvo spravedlnosti uveřejnilo rozhodnutí nejv. soudu ze dne 31. října 1936 č. j. Rv I 2013/34 v právě vydané příloze k číslu 11 Věstníku (rozh. č. 1388) a nadepsalo je touto právní větou:

»Pojem smlouvy darovací. Hypotekární dluh, který již podle §§ 443 a 1409 všeob. obč. zák. musí každý nabyvatel nemovitosti s touto převzítí, není vzájemnou hodnotou poskytovanou zciziteli ze jmění nabyvatelova, není úplatou a pouhé převzetí dluhu nečiní smlouvu, již byla nemovitost postoupena, smlouvou úplatnou.«

Velmi zajímavým bude též stanovisko poplatkové k tomuto způsobu darování, zvláště zjistí-li se, že převzaté hypotekární dluhy převyšují hodnotu nemovitosti.

Spory a dlužnické úlevy.

Čtenáři vytkli nám, že jsme v čís. 1 (str. 35) uveřejnili rozhodnutí nejvyššího soudu se samými otazníky a v čís. 2 (str. 73) přehled literatury o otázce, jak mají býti formulovány žalobní petity proti zemědělcům a nezaměstnaným v případech, na které se vztahují vl. nař. 250 a 251 ex 1935, aniž jsme dali návod, jak se má v praxi postupovati.

Mezitím bylo rozhodnutí, námi ci-

tované v prvním čísle t. l. otištěno (bez udání pramene) Drem Herdanem v »Richterzeitung« 1936, str. 264, Drem Dohnálkem v »Právniku«, str. 526 a Drem Kubešem v »Spořitelním Obzoru«, str. 326. Pro praksi jest třeba vyvoditi z tohoto rozhodnutí důsledky, nutno však řídit se jím opatrně (nesmíme tedy pokládati zejména odůvodnění tohoto rozhodnutí za zásadní, jak uvidíme z rozhodnutí ještě novějšího, otištěného dále).

Jest rozlišovati:

I. Krátkodobá pohledávka dlužníkem popíraná (tedy sporná, § 21, resp. § 20 vl. nař. 250, resp. 251 ex 1935) *co do důvodu nebo co do výše, nebo co do obojího:*

1. Byl-li spor zahájen před 1. lednem 1936 a trvalo-li popírání i po 1. lednu 1935, ač jest pohledávka účastna úlev spláčení, musí žalobce přičiniti k žalobě doložku o »zaplacení v rámci úlev dle příslušného vl. nař.« namísto doložky o »zaplacení do 14 dnů pod exekucí«. Jest to omezení žaloby na plnění (exekvovatelné) v žalobu určovací (neexekvovatelnou, Vážný 7703, 14.792).

Neomezí-li žalobce žalobu plnicí v žalobu určovací, učiní tak soud sám tím, že sám přičiní doložku, že žalovaný jest povinen zaplatiti »v rámci splatnosti dle vl. nař.«, což prakticky znamená jen, že soud vyhoví žalobě, znějící na plnění pouze částečně (Vážný 12.304, 13.293 a j.). Jest úplně lhostejné, je-li upravený (na určovací omezený) petit stylisován »žalovaný jest povinen zaplatiti žalobci Kč.... v rámci vl. nař.....«, nebo »žalobci přísluší proti žalovanému pohledávka Kč..., splatná v rámci vl. nař.....«.

2. I nyní možno žalovati takové sporné krátkodobé pohledávky se stejným petitem »žalovaný jest povinen platiti Kč.... v rámci vl. nař.....«, a z rozhodnutí z 10. července 1936, Rv I 1594/36 lze usuzovati,

že nejvyšší soud nebude požadovati prokazování bezodkladného právního zájmu, ač z opatrnosti dovozování tohoto zájmu z okolnosti, že teprve od rozhodnutí má se započítati se splátkami (§ 21 resp. 20 vl. nař. 250 resp. 251) se to doporučuje (stejně Pužman-Knap, Dlužnické úlevy, str. 95).

II. Krátkodobá pohledávka dlužníkem ani co do důvodu, ani co do výše nepopíraná:

1. Tvrdí-li věřitel, že se na pohledávku vůbec nevztahují úlevy, může žalovati na »zaplacení do 14 dnů pod exekucí«, prohraje-li však toto stanovisko, bude žaloba zamítnuta pro tentokráte s povinností k náhradě útrat. Vždyť žaloba byla úplně zbytečná, jestliže dlužník svoji povinnost uznával a nedal k žalobě tedy podnět.

2. Jestliže dlužník neplatí splátky, může věřitel žalovati pouze tyto splátky s petitem na zaplacení do 14 dnů pod exekucí. Jestliže dlužník splátky neplatí a věřitel postupoval podle § 20 resp. 19 vl. nař. 250 resp. 251 ex 1935, a stala-li se tedy celá pohledávka splatnou, teprve tehdy může žalovati věřitel celou pohledávku s petitem na zaplacení do 14 dnů pod exekucí.

To je tedy stav, jak se pro praksi jevil až dodnes.

Nyní k tomu přichází ještě další rozhodnutí, a to z 15. X. 1936, Rv I 1997/36, které se týká případu ad II. (pohledávek co do důvodu a výše nesporných). Podle tohoto rozhodnutí má se žalovati vždycky celá pohledávka na zaplacení do 14 dnů, i když je nesporná, a tedy i když dlužník splátky řádně dodržuje a nedává k žalobě podnět. I takový dlužník musí podle tohoto rozhodnutí si nechat líbiti nadělání útrat žalobou. Pro zajímavost i toto rozhodnutí uveřejňujeme a přenecháváme čtenářům, aby jeho argumentaci sami posoudili, a přikloní-li se k ní, aby i tam, kde zemědělci a nezaměstnaní jsou dlužní a uznávají svůj dluh co do důvodu i výše a řádně platí splátky, žalovali a odsuzovali na zaplacení do 14 dnů pod exekucí s útratami, kdežto mají-li za to, že jest správné to, co uvedeno sub II. shora, a co jest

v souhlase nejen s psaným právem (na př. se zásadou §u 406 c. ř. s.), ale i se zásadami slušnosti a účelnosti, aby se řídili podle názoru sub II. vysloveného. Upozorňujeme, že ani toto další rozhodnutí nebylo dosud nikde uveřejněno, a že nám je dal k dispozici p. Dr. Rudolf Krombholz, advokát z Litoměřic.

Důvody rozhodnutí nejvyššího soudu ze dne 15. října 1936, Rv I 1997/36:

Z přednesu žalovaných jest patrné, že jsoucnost zažalované pohledávky nepopírají a že se jejich námitky soustřeďují toliko na tvrzení, že zažalovaná pohledávka není splatná.

Žalovaná strana zastává názor, že ustanovení §u 13 vl. nař. 250/35 týká se splatnosti zažalované pohledávky a že proto jest žaloba předčasná, pokud splátky, které jako úlevy ve vl. nař. byly povoleny, nedospějí k splatnosti. To by znamenalo, že takové žaloby na plnění před splatností splátky by byly vůbec vyloučeny. Tuto zásadu však nelze srovnati se zmíněným vl. nař. Jest totiž třeba uvážiti, že ustanovení §u 21 i u pohledávky, která požívá jinak úlev, předpokládá zřejmě žalobu a rozhodnutí o ní, je-li pohledávka sporná, a že podle ustanovení §§ 19 a 20 věřitel může požadovati zaplacení celého zbytku pohledávky s příslušenstvím z a p o d m í n e k z těchto §§ 19 a 20 stanovených, a to bez rozdílu, zda pohledávka byla sporná, či nikoli. Názor, že v prvním případě (u sporných pohledávek § 21) by nebylo místa pro žalobu na plnění, nýbrž jen pro žalobu s petitum na určení (§ 228 c. ř. s.), jak má za to odvolací soud, nemá opory v tomto ustanovení vl. nař. a musel by vésti k tomu, že postavení věřitelovo by se ztížilo, poněvadž věřitel by byl nucen žalovati znovu na plnění, aby dosáhl vykonatelného exekučního titulu. Účel právní úpravy nemůže býti ten, že by věřitel byl nucen uplatňovati tutéž pohledávku dvojnásobem. Podobně jest tomu v případech §§ 19, odst. 2 a 20 vl. nař., z nichž vyplývá, že úlevy mohou zaniknouti, takže by bylo na újmu věřitelovu, kdyby mu bylo dáno oprávnění k žalobě teprve až úlevy zaniknou. Podle § 18 vl. nař. jest právo na úlevy vázáno na podmínky, a bylo by opět věci soudu teprve po zvláštní žalobě rozhodnouti, zda ony podmínky byly splněny, kdyby o tom měl vzniknouti spor. To všechno odporuje názoru, že vl. nař. 250/35 Sb. z. a n. vylučuje žaloby na plnění. I předpisy o opatřeních v exekučním řízení (§§ 25 a násl. vl. nař.) mluví pro správ-

nost názoru, že tyto žaloby na plnění jsou přípustny, neboť dlužník může uplatňovati nárok na úlevy při zaplacení pohledávek, aniž mu v tom brání exekuční titul, o nějž se pohledávka opírá. Tyto úvahy vedou k úsudku, že žaloba na plnění nemůže býti vyloučena ani prozatím a jedině pouze proto, poněvadž splátky podle § 13 vl. nař. dosud nedospěly; tyto úvahy mluví pro správnost výkladu, podle něhož z tohoto ustanovení nemůže býti odvozováno, že také splatnost pohledávky samé byla posunuta. Máme-li na mysli to, co právě bylo uvedeno, pak se může takový výklad opíratí také o doslov ustanovení § 13 vl. nař., v němž na rozdíl od »splatnosti« úleva dlužníková byla vyjádřena jiným způsobem (tak zejména slovy »nemohou býti vymáhány« v § 13, odst. 4 vl. nař.), která účinek úlev přenáší spíše do exekučního řízení v užším slova smyslu. Pro to mluví ostatně i okolnost, že v uvedeném vl. nař. jest obsažen poukaz na exekuční řízení i mimo IV. oddíl, který zejména jedná o tomto řízení (srov. na př. § 19, odst. 1 vl. nař.).

Podle tohoto rozhodnutí tedy by případy uvedené shora sub II. bylo třeba řešiti opět jinak: Uznává-li žalovaný svůj dluh co do výše a popírá-li pouze splatnost, musel by na žalobu submitovati co do důvodu i co do splatnosti a navrhnouti pouze odsouzení žalobce do útrat, poněvadž žalobce žaloval bez jakéhokoliv podnětu k žalobě. Podle tohoto rozhodnutí tedy by také žalobce mohl každého dlužníka účastného úlev žalovati jen »na zaplacení do 14 dnů pod exekucí«, a nikoli žalobou určovací »v rámci úlev«. I toto řešení by bylo přijatelné, kdyby se mohlo opřítí o zákon.

Ať tak, či onak, jest však zajisté nejvyš nutno, aby již jednou byly dosavadní pochybnosti odstraněny, jinak důvěra v právní bezpečnost tím značně trpí.

Nezasloužený přivlastek modernosti.

Ve všech komentářích (i v komentáři Roppert-Weis) se zdůrazňuje, že zákonodárství proti nekalé sou-